

Könyvszemle

Nemes Erdély országának státusáról, lakosairól, lakóhelyeiről és folyóvizeiről való oktatás, melyet írt volt 1710-ben néhai Bíró Sámuel tanács úr Erdélyben. Közzéteszi: Kolumbán Zsuzsánna és Kovács Sándor. Udvarhelyszék Kulturális Egyesület, Hargita Megyei Hagyományörzési Forrásközpont. Székelyudvarhely, 2007.

A 80 oldalas füzetből mintegy 55 oldalnyi terjedelmet ölel fel Bíró Sámuel műve, amelyet most először láthat nyomtatásban az érdeklődő olvasó. A szerzőről (1665–1721) korábban nem sokat hallhattunk. A munkához előszót írt Kovács Sándor jegyzi meg, hogy Orbán Balázs nevezetes Székelyföld-monográfiája előtt csak Jánosfalvi Sándor István gyűjtött adatokat a Homoród-vidéki Bíró családról, ezért az előszó inkább az egykorvult unitárius főgondnok és államférfi pályájára koncentrálnak.

Bíró Sámuel az Erdélyi Fejedelemség alkonyán tűnt fel a politikai közéletben. Teleki Mihály titkáráként szabadon hozzáférhetett a nagyszerű könyvtárhoz. Később – Teleki halála után – Bánffy György gubernátor szolgálatába szegődött. 1715-ben már főkormányzéki tanácsosként találkozunk nevével. „Bíró politikai pályája a mindenkor Habsburg uralkodóház körül gravitál – írja Kovács Sándor. – Kuruckodó kortársaival ellentétben nem vett részt sem a Thököly, sem a II. Rákóczi vezette szabadságharcban. A Bánffy család és a kormányzó bensőséges barátja volt, a gubernátor halálos ágyán tőle kért sírverset.”

A Lipót császár által kibocsátott nevezetes „diploma” hatásaként a protestáns egyházakban a világi képviselő megerősödése következett be. Bíró Sámuel az unitárius egyház főgondnoka lett. Az unitárius oktatás decentralizálására tett kísérletet, sürgette a felügyelő gondnoki intézmény megszervezését, állandó pénzalap létrehozása mellett kardoskodott az oktatási és nevelési igények fedezésére. (Bíró kezdeményezését a székelykeresztúri „pedagógium” megszervezésére Kolozsváron sajnos nem fogadták kedvezően.)

„Kéziratban marad munkái többségükben hon- és jogismereti kérdéseket taglalnak, de nem volt idegen tőle a teológia sem. *Unitarius Achilles...* a címe annak a 39 kérdésből álló kéziratos latin munkácskának, amelyben a szentháromság kérdését vizsgálja. Erdély története iránt is behatóan érdeklődött, ő folytatta Mikó Ferenc Báthori Gáborról írott históriáját. Ez mindaddig egyetlen nyomtatásban megjelent alkotása” – olvashatjuk tovább az előszóban.

A *Nemes Erdély országának státusáról...* írt munkája kérdések és feleletek formájában mutatja be az ország történeti, társadalmi, demográfiai, földrajzi stb. viszonyait. Valamikor 1710 körül készülhetett, de csak másolatokban maradt fenn.

A több részből álló munka címadó (*Principatus...*) kezdetű dolgozata Erdély nevének eredetét, lakóit, folyóvizeit, ásványait, városait és vármegyéit mutatja be az olvasónak. Ezt követi a *Catalogus Principui Transylvaniae*, az erdélyi fejedelmek felsorolása (János Zsigmondtól III. Károlyig). Utána *A székely földéről és a székelyek eredetéről*, majd pedig *A székelyek régi szabadságairól, nemességekről, s legközelebb primipilusságukról, avagy a lófő nemes emberségekről* című dolgozat következik. (E két utóbbi részt – minthogy kis terjedelműek – Kovács Sándor teljes terjedelmében teszi közzé az előszóban.)

A következő, kilencrészes dolgozat címe: *De Sicilia ac exinde de origine seu denominatione Siculorum*. Ez voltaképpen Lakatos Istvánnak, a Székelyföld 17. századi történetírójának eddig kiadatlan műve. Bemutatja a székelyek eredetét és írásmódját, a Székelyföld hegy- és vízrajzát, a vallási állapotokat stb.

Az utolsó mű, a *De origine et descriptione civitatis Claudiopolitanae* szerzője ismeretlen.

A most közreadott műnek öt kolozsvári, egy marosvásárhelyi és egy debreceni másolatáról van tudomásuk a közreadóknak. Ezek közül a most megjelent munka előkészítése során Kolumbán Zsuzsánna és Kovács Sándor a kolozsvári Akadémiai Könyvtár MsR 1469–1470 jelzetű kézirat-kolligátumát használta.

A vékony könyvecske mind a történettudománnyal szakmaszerűen foglalkozók, mind pedig a „közolvasók” számára tele van érdekességekkel. Nyelvezete változatos, a szöveg strukturáltsága pedig könnyen áttekinthetővé, jól „kezelhetővé” teszi az olvasmányt.

JAKABFFY TAMÁS

Egyházi élet – Hírek

Az Egyházi Főhatóság tevékenysége

- 2008 második negyedévében nem volt főhatósági testületi ülés.

Egyházköri munka

■ Egyházi közéletünk júniustól idén is az egyházköri közgyűlésektől volt hangozó. Ez évben attól volt rendhagyó a testületek ülése, hogy a 2007. évi tevékenységről való számadás mellett itt választották meg az egyházkörök új vezetőségét a 2008–2012 közötti időszakra. Június 20-án a marosi egyházkör Szabédon, 21-én a háromszék-felsőfehéri egyházkör Brassóban, 28-án a kükküllői egyházkör Segesváron gyűlt össze, július 4-én a székelykeresztúri egyházkör Korondon, 5-én a székelyudvarhelyi egyházkör Székelyudvarhelyen, és végül 12-én a kolozstordai Lupényban tartotta meg közgyűlését.

Lelkészképzés

■ Május 14-én volt a 2007-ban végzett gyakorló segédlelkészek III. munkaértekezlete, amelyen Bíró Attila kökösí, Kiss Sándor petrozsényi, Sipos László várfalvi, Szabó Adél sepsiszentgyörgyi és Varró Amália székelykeresztúri gyakorló segédlelkész számolt be munkájáról.

■ Június elején kialakult a Florus Kruyne és Sietse Visser hollandiai remonstráns lelkészek által erdélyi unitárius lelkészek számára szervezett lelkigondozói továbbképzés 2008. évi menete. A képzés négy éve indult, évente egy-egy új csoport kapcsolódott be, az idén alakuló 5. csoport sajátossága az, hogy ökumenikus jellegű lesz, református és unitárius lelkészek részvételével. Az új csoport tagjai Koppándi Botond, Bartha Mária, Makkai-Ilkei Ildikó, Lázár Levente, Szabó Előd és Hegedűs Tivadar.

■ A Protestáns Teológiai Intézetben az V. évet végzett hallgatók szakvizsgáját június 23-a és 27-e között tartották. Mind a négy unitárius hallgató: Andorkó Attila, Lőrinczi Botond, Mikó Ferenc és Tóth Zsuzsanna sikeresen vizsgázott, és gyakorló segédlelkészi oklevelet szerzett:

■ Június végén értesítést küldtünk a nyári időszakban igénybe vehető és a teológiai hallgatók gyakorlati épülését szolgáló nyári gyakorlatról az alábbi kedvezményezett egyházközségeknek: Kolozs, Aranyos mente, Erdőszentgyörgy, Csokfalva-Szováta, Szentábrahám, Székelyderzs, Városfalva, Bölön, Felsőrákos, valamint az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egyletnek.